

The basics of Human Education and Excellence in Hosseini's Speech

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Saeed Bateni¹
Hossein Khanifar^{2*}
Abotaleb Seadati Shamir³

How to cite this article

Saeed Bateni, Hossein Khanifar, Abotaleb Seadati Shamir. The basics of Human Education and Excellence in Hosseini's Speech. *Islamic Life Style*. 2022; 6(3):29-41

1. PhD student, Department of Philosophy of Education, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Full Professor, Department of Management and Accounting, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: khanifar@ut.ac.ir

Article History

Received: 2022/02/18

Accepted: 2022/04/12

ABSTRACT

Purpose: The purpose of this article is to explain the rules of Islamic moral education in the context of Ashura event. Dealing with this issue can help to enrich the discourse and model of Islamic education. This study is a fundamental research that has been used in order to collect data using the documentary method and library technique. The basis of the work is Muqatil books such as "Muqatal Abi Mokhnaf", "Nafs al-Mahmoum", "Muqatal Ibn Muqaram", "Muqatal Sheikh Mufid", "Lahouf" and...

Materials and Methods: The text-based content analysis method has been used for data analysis, and after three stages of open coding, central and selective coding, the sources of research data collection (letters, sermons and group discussions), books are extracted as an educational model. Muqatil and Hadith It is based on the fact that line by line letters, sermons and collective conversations of Imam Hussain (peace be upon him) are full of comprehensive and solid educational lessons, each of which can be a separate topic for research.

Findings: In the final model, the practical diagram or in other words the map of the codified and effective application of Imam Hussein's educational model in the education system, its beginning is salvation and happiness and its end; It means reaching human perfection; That is, it is connected to God's closeness and pleasure.

Conclusion: According to the findings extracted in this article, it is hoped that an important step can be taken in the field of educational sciences in our beloved country, Iran.

Keywords: Imam Hussain, Ashura, Education, Discourse, Excellence

مبانی تربیت و تعالی انسان در گفتمان حسینی

سعیده باطنی^۱

دانشجوی دکتری، گروه فلسفه تعلیم و تربیت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

حسین خنیفر

استاد تمام، گروه مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

ابوطالب سعادت شامیر

استادیار، گروه روانشناسی تربیتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف: هدف این نوشتار، تبیین قواعد تربیت اخلاق اسلامی در متن واقعه عاشورا است. پرداختن به این موضوع می‌تواند به غنای گفتمان و الگوی تربیت اسلامی کمک کند. این مطالعه، یک تحقیق بنیادی است که به منظور گردآوری داده‌ها از روش اسنادی و فن کتابخانه ای بهره برده شده است. مبنای کار، کتب مقاتل چون «مقتل ابی مخنف»، «نفس المهموم»، «مقتل ابن مقرم»، «مقتل شیخ مفید»، «لهوف» و ... است.

مواد و روش‌ها: برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوای متن محور استفاده شده است و پس از سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و انتخابی به عنوان الگوی تربیتی استخراج میگردد منابع گردآوری داده‌های پژوهش (نامه‌ها، خطبه‌ها و گفتگوهای جمعی)، کتب مقاتل و حدیث آنچه بر این اساس است که سطر به سطر نامه‌ها، خطبه‌ها و گفتگوهای جمعی امام حسین علیه‌السلام سرشار از درس‌های جامع و متن آموزش و پرورش است که هر کدام می‌تواند موضوع جداگانه‌ای برای پژوهش باشد. **یافته‌ها:** در مدل نهایی، نمودار کاربردی یا به عبارت دیگر نقشه کاربست مدون و مؤثر الگوی تربیتی امام حسین علیه‌السلام در نظام تعلیم و تربیت، آغاز رستگاری و سعادت است و پایانش؛ یعنی رسیدن به کمال انسانی؛ یعنی وصال به قرب و رضوان الهی است. **نتیجه‌گیری:** با توجه به یافته‌های استخراج شده در این مقاله، امید است که بدین وسیله بتوان گام مهمی در حوزه علوم تربیتی کشور عزیزمان ایران برداشت.

کلمات کلیدی: امام حسین (علیه‌السلام)، عاشورا، تربیت، گفتمان، تعالی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۲۳

*نویسنده مسئول: khanifar@ut.ac.ir

مقدمه

عاشورا یک مکتب غنی الهی و سرشار از درس‌های تربیتی، اخلاقی و عرفانی است. در کانون تربیتی عاشورا، همه شاخص‌های مهم تربیت اسلامی و الگوهای اخلاقی و فضایل انسانی به هم آمیخته است. (۱) عاشورا بستر تحقق کمال مطلوب آفرینش و به عبارت دیگر، تبلور معرفت و بندگی است. در میان خیل عظیم پیامبران، رسول مکرم اسلام حضرت محمد (صلی الله علیه و اله وسلم) به‌عنوان خاتم الانبیاء و المرسلین با ابلاغ آخرین و کامل‌ترین دین الهی در اعلی درجه صف ۱۲۴۰۰۰ پیامبر ایستاده است. امام علی (علیه‌السلام) در این باره فرمودند: «تا این که خدا، برای وفای به وعده خود و کامل گردانیدن دوران نبوت، حضرت محمد (صلی الله علیه و اله وسلم) را مبعوث کرد.» (۲) امام حسین (ع) و یاران مخلصش ثمره تربیت صحیح مبتنی بر معارف الهی بودند که در بستر عاشورا به مقام قرب الهی که از اهداف غایی تربیت است، دست یافتند. مکتب عاشورا بر محور اهداف متعالی تربیت دینی شکل گرفت تا افراد و اجتماع اسلامی را به سر منزل مقصود رهنمون کند. هرچند به ظاهر و در گام نخست، این هدف محقق نشد، اما رهبر این مکتب بزرگ آن را به گونه‌ای مدیریت کرد که مرز زمان و مکان را در نوردید و جریانی پویا و نامیرا در مسیر تحقق اهداف متعالی نوع بشر در طول تاریخ بر جای گذارد. (۳) در حقیقت، مهندسی فرهنگی واقعه عاشورا و گفتمان و اعمال و کردار امام حسین (ع) در این برهه به گونه‌ای است که در آن، می‌توان به مبانی تربیت و رشد و تعالی انسان دست پیدا کرد. بر این اساس، الگوی این مبانی، الگویی صعودی است که رشد و تعالی انسان را در پی دارد. (۴) موضوع مبانی تربیت در مقاتل عاشورا در قالب گفتمان امام که شامل خطبه‌ها و گفتگوهای جمعی و نامه‌ها و همچنین رفتار و کردار و سیره ایشان طرح و ارائه شده است. لذا تردیدی نیست که امام حسین علیه‌السلام و یارانش برای همه انسان‌ها، اسوه‌اند و خود آن حضرت نیز به این حقیقت اشاره کرده و فرموده‌اند که زندگی من برای شما اسوه و الگوست. (۵) پس می‌توان با تحلیل گفتمان حسینی در واقعه عاشورا به یک الگوی منسجم و مدون برای تربیت و تعالی انسان دست یافت

سوال اصلی تحقیق

چگونه می‌توان با الهام از گفتمان حسینی در واقعه عاشورا یک الگوی مبانی تربیتی و تعالی انسانی طراحی کرد؟

ادبیات نظری تحقیق

همه قرآن کریم، روایات و سیره طیبه رسول خدا و اهلبیت مطهرش صلوات‌الله علیهم اجمعین، همه محدثان و آثار ایشان، فقه و علوم فقهی و فقها و آثار ایشان، عرفان و آثار ایشان، کلام و متکلمین و آثار ایشان، فلسفه و حکمت و حکما و آثار ایشان، اخلاق و علمای اخلاق و آثار ایشان در کل منابع و ماخذ تعلی‌موتربیت اسلامی را تشکیل می‌دهند (۶) و از میان اهل بیت عصمت و طهارت علیه‌السلام، امام حسین علیه‌السلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در متن زندگی و سیره امام حسین علیه‌السلام بالاخص در واقعه جانسوز عاشورا نمونه‌های زیبایی از خلق و خوی

نگاه فلسفهٔ تعلیم و تربیت بدان پرداخته نشده است. پس بر شیعیان که داعیه دار مکتب حسینی هستند، فرض است که با غور در این واقعه بتوانند الگوی بومی از معارف اسلامی ارائه نمایند و خلأهای مدل‌های تربیتی حاضر را که عمدتاً برگرفته از نظام‌های غربی است، تا حدودی مرتفع سازند و ضرورت آن از این حیث است که اگر چنین تحقیقاتی انجام نشود، تغلب و چیرگی ارائه الگوهای غیربومی در نظام تربیتی ما همچنان برجا میماند. با مروری به پیشینه تحقیقات صورت گرفته در این زمینه مشاهده می‌شود که وجود یک تحقیق که با تحلیل گفتمان حسینی و در نهایت ارائه یک الگو تربیتی برای رشد و تعالی انسان که از واقعه عاشورا بیرون کشیده و به صورت نظام مند و کاربردی ارائه دهد، خالی است

پیشینه پژوهش

الحکیم (۱۶) در پژوهش خود با عنوان "اهداف انقلاب حسینی"، در خصوص اهداف عاشورا است و به دنبال آن است که اهداف انقلاب و قیام امام حسین علیه السلام مورد بحث و بررسی قرار دهد و تأثیرات آن را در جامعه و تربیت در جامعه مشخص کند. عبود و الغنطوسی (۱۷) در پژوهش خود با عنوان "تأملات و مواضع انسانی و تربیتی از قیام امام حسین علیه السلام آثار آن در اصلاح فرد و اجتماع" با هدف تبیین پیامدهای تربیتی قیام عاشورا با شیوهی توصیفی-تحلیلی انجام داده است. در این تحقیق، رویکرد تربیتی مواضع و تأملات قیام عاشورا را مورد بررسی قرار داده است و اثرات این قیام را در اصلاح فرد و اجتماع بیان کرده است. فخر روحانی در پژوهش خود با عنوان "بازتاب ادبیات برگرفته شده از عاشورا"، در خصوص ادبیات در عاشورا است و به دنبال آن است که شعرهایی که از شیعیان روایت شده و شعرهایی که به صورت غمناک از طرف امامعلیه السلام و یا اطرافیان سروده و تأثیرای که بر روی جامعه گذاشته شده است را، مورد بحث و بررسی قرار دهد.

قائمی مقدم (۱۸) در پژوهش "ابعاد تربیتی واقعه عاشورا" ضمن بررسی ساختار جامعه اسلامی در زمان وقوع واقعه عاشورا و تبیین ویژگی‌های اخلاقی امام حسین (ع)، بخشی را به اهداف و اصول تربیتی امام حسین (ع) اختصاص داده است. محمودی (۱۹) در پژوهشی با عنوان "بررسی زیرساخت‌های تربیتی قیام عاشورا" روند تغییر بینش اسلامی و به تبع آن آموزه‌های تربیتی اسلام، نقش آن را در بروز نهضت عاشورا مورد بررسی قرار داده است.

رضوان طلب پشتیبری (۲۰) پژوهشی با عنوان "بررسی مبانی و آموزه‌های اخلاقی و تربیتی واقعه عاشورا" با روش توصیفی و کیفی به این نتایج دست یافته است که برای بهره بردن از قیام عاشورا در زمینه اخلاق و تربیت ابتدا باید شخصیت امام حسین (ع) را شناخت

اسلامی وجود دارد. واقعه ای که ذهن هر پژوهشگر و نگاه هر کاوشگر را به خود معطوف می‌دارد. (۷) امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا در جایگاه مربی جهان اسلام مصداق بارز "ایصال الی المطلوب" بودند؛ (۸) مربی بزرگی که برای تحقق اهداف تربیتی خود متریبان خود را قدم به قدم همراهی کرده حتی پیشاپیش آنها در راه هدایت آنها تلاش می‌کردند. "اکنون هریک از شما که آماده است در راه ما از خون خویش بگذرد و جان خویش را در راه لقای خدا نثار کند، با ما همسفر می‌شود" (۹) عاشورا یک مکتب غنی الهی و سرشار از درس‌های تربیتی، اخلاقی و عرفانی است. در کانون تربیتی عاشورا، همه شاخص‌های مهم تربیت اسلامی الگوهای اخلاقی و فضایل انسانی به هم آمیخته است. (۱۰) در بررسی مسیر قیام عاشورا از ابتدا تا سرانجام آن، درمی‌یابیم که غایت آن رساندن انسان به سعادت واقعی است. دیدگاه اسلام پیرامون ماهیت انسان، جایگاه انسان در هستی و حیات و مرگ واقعی او، حکایت از هدفمندی و استعداد های ویژه ای در درون او می‌کند. آنچه امام حسین علیه السلام در پی آن بود، رسیدن انسان به سعادت شایسته اوست. (۱۱) اگر با دیدی تحلیلی به عاشورا نگریسته شود، مشهود می‌گردد که هم مدرسه و هم دارالتعلیم و دارالتربیت است. درسی از ایمان و اخلاص، درس صبر و تحمل انحای شداید در راه رسیدن به هدف و مقصد اعلای انسانی می‌باشد. (۱۲)

عاشورا هم موقعیت بسیار عظیم دین را در عالم انسان نشان می‌دهد و هم موقعیت بسیار اهم و اعظم وجود اقدس امام را در عالم انسان مشخص می‌سازد. لایه های پنهان این فاجعه چنان دس تنایافتنی است که ژرفای آن جز با علم شهودی از قلمرو کاوش بیرون می‌نماید، زیرا بر عزیزترین آفریده های آفرینش و سترگترین ستم تاریخ، ب هکار زده شده است (۱۳)

ادوارد گرانویل براون^۱ خاورشناس و متخصص در ادبیات فارسی، معتقد است به لحاظ تربیتی «حتی غیرمسلمانان نیز نمی‌توانند پاکی روحی را که در این جنگ اسلامی (واقعه عاشورا) یا تحت لوای آن انجام گرفت، انکار کنند» (۱۴) آنتوان بارا^۲ نویسنده مسیحی و عرب زبان و آگاه به تاریخ اسلام می‌نویسد: «هیچ حماسه انسانی، چه در گذشته و چه در حال، به اندازه حماسه شهادت طلبانه کربلا موجب درس آموزی نشده است... و براین اساس انقلاب (امام حسین علیه السلام) در تاریخ انسانیت از آغاز تا ابد «برترین»، «سرامد» و «یگانه» و «بینظیر» است. مایکل آلن کوک^۳ مورخ و اسلام شناس غربی می‌نویسد، اگر امر به معروف و نهی از منکر یکی از ارکان زیستی زندگی به شمار رود، «ما باید شرایط امام حسین (ع) را که بر امر به معروف و نهی از منکر اصرار ورزید تا به شهادت رسید، درک کنیم» (۱۵) مسئله اساسی تحقیق حاضر این است که باوجودی که اندیشمندان شرق و غرب اذعان دارند که واقعه عاشورا فراتر از یک رخداد تاریخی است و «جریانی» است که برای بشریت حاوی درسهای بیشمار تربیتی است، آن گونه که بایسته و شایسته است با

³ Michael allen cook

¹ EDWARD GRANVILLE BROWNE

² ANTOVAN BARA

و کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفته و در نهایت با استفاده از این روش، به تولید تئوری و نظریه یا الگوی مبانی تربیتی و تعالی انسانی امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا پرداخته شده است و بنابراین در بالاترین سطح، الگوی مفهومی در زمینه تربیتی برگرفته از رفتار، کردار و گفتار امام حسین علیه السلام در نامه‌ها و خطبه‌ها و گفتگوها در واقعه عاشورا به دست آمد.

قلمرو موضوعی این تحقیق مربوط به مباحث تربیتی و مبانی و احصای اصول و روش تربیت و در نهایت به دست آمدن یک مدل تربیتی از نامه‌ها و خطبه‌ها و گفتگوهای امام حسین (ع) است که موضوع تحقیق پیش روست، از عناوین پربحث در منابع رفتار سازمانی است. قلمرو مکانی این تحقیق مربوط به مکان‌هایی است که حضرت امام حسین علیه السلام در طول قیام خود از آن‌ها عبور کرده‌اند یعنی: مدینه، مکه، کربلا و منزلگاه‌هایی که در بین این شهرها بوده است.

منابعی که بخشی از آن‌ها به واقعه عاشورا پرداخته است که به طور مثال می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

طبقات الکبری، ابن سعد، انساب الاشراف، بلاذری، اخبار الطوال، دینوری، تاریخ طبری، الفتوح، ابن اعثم کوفی، مقاتل الطالبیین، ابوالفرج اصفهانی، معجم الکبیر طبرانی، شرح الاخبار، قاضی نعمان، کامل الزیارات، ابن قولویه، امالی شیخ صدوق، ارشاد، شیخ مفید، روضه الواعظین، ابن فثال نیشابوری، اعلام الوری، طبرسی، مقتل الحسین خوارزمی، تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر، مناقب ابن شهر آشوب، الکامل فی التاریخ، ابن اثیر، مثير الأحزان، ابن نما، تذکره الخواص، سبط ابن جوزی، الملهوف علی قتلی المطفوف (لهوف)، سید بن طاووس، کشف الغمه، اربلی، سیر اعلام النبلاء، ذهبی.

از بین این منابع که مورد اجماع اکثر مورخین و تاریخ‌پژوهان و علما قرار دارد؛ به پنج مورد از آن بیشتر تکیه شده و مورد استفاده قرار گرفته است؛ از جمله قدیمی‌ترین آن منابع که مربوط به قرن دوم هجری است، مقتل ابی مخنف است که قسمت‌های بسیاری از

سپس به اهداف، مبانی و آموزه‌های تربیتی قیام پی برد تا بتوان از آن در زندگی فردی و اجتماعی بهره برد.

شیرانصاری (۲۱) در پژوهشی با عنوان "ابعاد تربیتی واقعه عاشورا" با شیوه توصیفی - تحلیلی به این نتایج دست یافته است که از جمله شاخص‌های قیام کربلا، وجود اصول تربیتی ناب است که کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ اصولی از قبیل اصلاح اجتماعی، انتباه و بیداری، عزت و حقمحوری که با ارائه کارآمدترین شیوه‌های تربیتی از قبیل محبت، روش‌گویی و غیرت در سراسر جریان واقعه عاشورا موج می‌زند.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش داده‌ها مربوط است به گفتار امام حسین علیه السلام که در نامه‌ها و خطبه‌ها و گفتگوهای آن بزرگوار که از مقاتل بسیار قدیمی و دست اول بدست آمده است و مورد تحلیل قرار گرفته

قلمرو زمانی این تحقیق، بازه زمانی مربوط به آغاز حرکت امام حسین علیه السلام از مدینه و از ۲۸ رجب سال ۶۰ هجری تا شهادت ایشان یعنی ۱۰ محرم ۶۱ هجری می‌باشد که در حدود ۵ ماه و ۱۲ روز است.

در این پژوهش برای انجام تحقیق، تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش «گراند تئوری»^۱ استفاده شده است. گراند تئوری؛ نظریه‌مبنایی (۲۲). یک روش تحقیق کیفی است که برای بررسی فرآیندهای اجتماعی موجود در تعاملات انسانی به کار می‌رود و عبارت است از فرآیند ساخت یک نظریه مستند و مدون از طریق گردآوری سازمان یافته داده و تحلیل استقرایی مجموعه داده گردآوری شده به منظور پاسخگویی به پرسش‌های نوین در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی برای تدوین هرگونه فرضیه و آزمون آن هستند. (۲۳) جامعه تحلیل این مطالعه شامل: منابع دست‌اول از قبیل اولین نسخه‌های کتب مقاتل قدیمی و منابع دست‌دوم از قبیل کتب، پایان‌نامه‌ها، مقالات و مستندات مرتبط با موضوع پژوهش می‌باشد.

^۱ . Grounded Theory

صاحب‌نظران در کدگذاری باز، پژوهشگر آزادانه و با توجه به دانش ضمنی در زمینه موجود به نام‌گذاری مفاهیم (همان کدها) می‌پردازد و محدودیتی برای کدها در نظر نمی‌گیرد. به همین دلیل در پژوهش حاضر متون نامه‌ها، خطبه‌ها و گفتگوهای جمعی امام در بازه زمانی مشخص مورد تحلیل و بررسی عمیق قرار گرفت و به مرحله کدگذاری باز رسید که تعدادی کد استخراج گردید. در مرحله بعد به جفت کردن کدها و یادداشت‌های تحلیلی و هم‌خانواده کردن آن‌ها پرداخته شد و مفاهیم کدهایی که از نظر مفهومی شبیه یکدیگر بودند، در یک طبقه جای گرفتند و کدهای محوری استخراج شد.

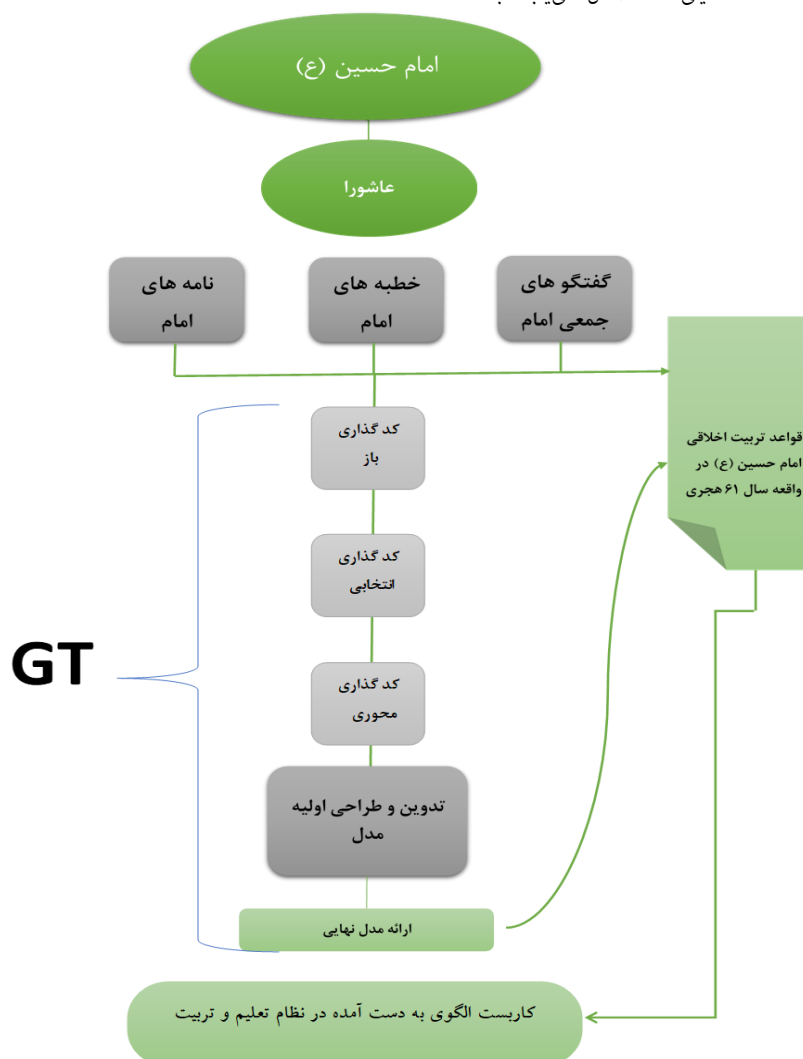
در آخرین مرحله کدگذاری به دلیل اینکه جزء اصلی تئوری به‌تدریج خود را نشان می‌دهد، پژوهشگر بر اساس این اجزای نوظهور در کار کدگذاری گزیده‌تر عمل می‌کند. از این رو آخرین فصل کدگذاری را «انتخابی» می‌نامند.

نقشه مفهومی تحقیق

در یک نگاه کلی و اجمالی شاید بتوان نقشه مفهومی زیر را برای تحقیق حاضر در نظر گرفت.

آن در کتاب تاریخ طبری یعقوبی آمده است و همچنین مقتل مرقم و مقتل شیخ مفید، و مقتل نفس المهموم و مقتل لهوف می‌توان نام برد. همچنین در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از روش سند کاوی استفاده شده است. بر این اساس، کلیه کتاب‌ها، مدارک، اسناد، پایگاه‌ها، مقاله‌ها و پژوهش‌های در دسترس پژوهشگر که به بررسی این مفاهیم پرداخته‌اند، مورد مطالعه قرار گرفته و از آن‌ها فیش برداری شده است.

به‌منظور تجزیه و تحلیل متون منتخب و با هدف افزایش دقت و درستی تجزیه و تحلیل‌ها، تمام آن‌ها واژه به واژه تایپ شد. پژوهشگر همه را با دقت و سطر به سطر مطالعه کرد و مفاهیمی که به ذهن می‌رسید را یادداشت نمود. این مرحله از نخستین مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها در گراند تئوری است که در اصطلاح به آن «کدگذاری» می‌گویند (۲۴) و سپس با استفاده از روش تحلیل داده‌ها که در گراند تئوری تجویز شده است، اطلاعات گردآوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. روش تحلیل داده‌ها که در گراند تئوری تجویز شده است، شامل سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی می‌باشد. در کدگذاری باز متن بارها و بارها، سطر به سطر خوانده و برای بخش‌های مهم، هر مفهومی که به ذهن می‌رسد در نظر گرفته می‌شود. سپس بخش‌های مرتبط علامت‌گذاری می‌گردد و به آن‌ها کد و یادداشت تحلیلی، اختصاص می‌یابد. به گفته

داده های تحقیق در قالب سه بخش نامه ها ، خطبه ها و گفتگوهای
جمعی طبقه بندی و بر اساس مقاتل منتخب و دیگر مقاتل جانبی
دسته بنده و بعد در نهایت کدگذاری ها صورت گرفته است.

نامها	ردیف	موضوع نامه	منابع
۱	۱	وصیت نامه امام حسین علیه السلام به برادرش محمد بن حنفیه	مناقب ابن شهر آشوب، بحار الانوار، الفتوح، العوالم، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۲	۲	نامه امام حسین علیه السلام به محمد بن حنفیه و بنی هاشم	لهوف، المناقب لاین شهر آشوب، مثیر الاحزان، بحار الانوار، الحیاه الامام الحسین علیه السلام، البدایه و النهایه، تاریخ ابن عساکر (ترجمه الامام الحسین) و الخرائج و الجرائح به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۳	۳	پاسخ امام حسین علیه السلام به نامه مسوّر بن مخرمه	تاریخ ابن عساکر (ترجمه امام حسین علیه السلام) ، البدایه و النهایه، حیاه الامام الحسین علیه السلام
۴	۴	پاسخ امام حسین علیه السلام به نامه عمره بنت عبدالرحمن	لبدایه و النهایه، الطبقات الکبری، حیاه الامام الحسین علیه السلام، تاریخ ابن عساکر، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام.
۵	۵	پاسخ امام حسین علیه السلام به مردم مدینه در مورد اشعار یزید	الفتوح، مقتل الحسین خوارزمی، ابن عساکر (ترجمه الامام الحسین علیه السلام به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام .
۶	۶	پاسخ امام حسین علیه السلام به مردم کوفه از مکه مکرمه	تاریخ طبری، الارشاد، الکامل فی التاریخ، بحار الانوار، العوالم، الامامه و السیاسه، روضه الواعظین، مثیر الاحزان، مقتل مفید، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۷	۷	پاسخ امام حسین علیه السلام به نامه عبدالله بن جعفر در هنگام خروج از مکه	الفتوح، مقتل الحسین خوارزمی، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام.
۸	۸	پاسخ امام حسین علیه السلام به نامه عمرو بن سعید اشدق	لبدایه و النهایه، تاریخ طبری، الفتوح، ابن عساکر، الطبقات الکبری، العوالم، وقعه الطفّ به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، نامه‌ها و ملاقات‌های امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۹	۹	پاسخ امام حسین علیه السلام به کوفیان از منزل حاجز	تاریخ طبری، البدایه و النهایه، انساب الاشراف، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۱۰	۱۰	پاسخ امام حسین علیه السلام به سران و بزرگان بصره	تاریخ ابن خلدون، تاریخ طبری، مثیر الاحزان، البدایه و النهایه، انساب الاشراف، اخبار الطول، تاریخ کامل ابن اثیر، الفتوح، مقتل مرقم، عیون الاخبار به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۱۱	۱۱	پاسخ امام حسین علیه السلام به نامه مسلم بن عقیل	تاریخ طبری، الارشاد، الفتوح، الکامل فی التاریخ، مقتل الحسین خوارزمی، العوالم، بحار الانوار، اعیان الشیعه به نقل از فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف.
۱۲	۱۲	پاسخ امام حسین علیه السلام به محمد بن حنفیه و جماعتی از بنی هاشم از کربلا	بلاغه الامام الحسین علیه السلام ، معالی السبطن، العوالم، کامل الزیارات، الامام الحسین علیه السلام و اصحابه به نقل از نامه‌ها و ملاقات‌های امام حسین علیه السلام.
۱۳	۱۳	پاسخ امام حسین علیه السلام به حبیب بن مظاهر اسدی از کربلا	معالی السبطن، بلاغه الحسین علیه السلام ، نامه‌ها و ملاقات‌های امام حسین علیه السلام.
۱۴	۱۴	پاسخ امام حسین علیه السلام به بزرگان کوفه از کربلا	الفتوح، مقتل الحسین علیه السلام خوارزمی، بحار الانوار، العوالم، الکامل فی التاریخ، تاریخ طبری، فرهنگ جامع سخنان امام حسین علیه السلام.

ردیف	عنوان خطبه ها	منابع	خطبه ها
۱	سخنان امام حسین علیه السلام و شماتت کوفیان	مقتل لهوف، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف، یک شب و روز عاشورا	
۲	سخنان امام حسین علیه السلام با لشکر دشمن درباره پستی و ناپایداری دنیا	مقتل لهوف، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف	
۳	سخنان امام حسین علیه السلام با سپاه دشمن و توصیه هایی به آن ها	مقتل لهوف، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف	
۴	سخنان امام حسین و یادآوری سلاله پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم، معاد و ظهور	مقتل لهوف، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف	

ردیف	عنوان گفتگو	منابع	گفتگوها
۱	سخنان امام علیه السلام با یارانش درباره همراهی یا عدم همراهی	مقتل لهوف، مقتل نفس المهموم، مقتل ابی مخنف	
۲	سخنان امام حسین علیه السلام با حر و همراهانش درباره دنیا، حق و باطل و مرگ	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۳	تقدیر از همراهی یاران و همراهان و اذن خروج از کربلا	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۴	سخنان امام حسین علیه السلام با حر و یارانش و اتمام حجت با آنان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۵	سخنان امام حسین علیه السلام با حر و یارانش درباره شایستگی اهل بیت علیهم السلام و ناحق بودن بنی امیه و تناقض رفتار کوفیان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۶	سخنان امام حسین علیه السلام با حر و یارانش درباره بی وفایی عهدشکنی مردم کوفه	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۷	سخنان امام حسین علیه السلام با فرزندان، برادران و افراد خاندان و درخواست باری از خداوند بر نصرت و گرفتن حق از دشمنان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۸	سخنان امام حسین علیه السلام با زنان حاضر در کربلا به ویژه خواهران و همسرانش	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۹	سخنان امام حسین علیه السلام با یاران و دعوت به پایداری در مقابل دشمنان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۰	سخنان امام حسین علیه السلام با دشمنان و درخواست یاری	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۱	سخنان امام حسین علیه السلام با سپاه دشمن و دعوت به آزادی و رفتار جوانمردانه با زنان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۲	سخنان امام حسین علیه السلام با اهل حرم و دعوت به شکیبایی و پایداری بر مصائب	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۳	سخنان امام حسین علیه السلام با لشکر دشمن و نکوهش جنایت هایش	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۴	سخنان امام حسین علیه السلام با همراهان و اذن خروج همراهان از کاروان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۵	سخنان امام حسین علیه السلام با لشکر عمر سعد درباره سلاله پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم و عدم بیعت و همراهی با دشمن	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	
۱۶	سخنان امام حسین علیه السلام با یاران و همراهان و بشارت بهشت به آنان	مقتل لهوف، مقتل ابی مخنف، مقتل نفس المهموم	

ردیف	کدهای باز	کدهای محوری	کد انتخابی	مرحله کدگذاری ها	نامه ها
۱	۱. پناهگاه الهی امن ترین مکان، ۲. اصلاح و سامان دهی امت پیامبر(ص)؛ ۳. ضرورت امامت و رهبری در جامعه؛ ارتباط ائمه صلی الله علیه وآله وسلم با پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم	۱. توحید؛ ۲. نبوت و امامت؛ ۳. امر به معروف و نهی از منکر؛ ۴. تولی و تبری و نتایج آن؛	اصول دین		

		۴. امر به معروف نهی از منکر؛	۵. جهاد و شهادت.
		۵. پیروی از سیره پیامبر (ص) و امام علی (ع).	
		۶. شکست نتیجه عدم پیروی از اهل بیت علیهم السلام؛	
		۷. هدایت به مسیر الهی نتیجه پیروی از فرمان اهل بیت علیهم السلام؛	
		۸. اطاعت بی چون و چرا از امام علیهم السلام؛	
		۹. پادشاه پیامبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم به همراهان؛	
		۱۰. نبرد با دشمنان اولویت نزدیکی با پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم؛	
		۱۱. تباهی ایمان نتیجه شکستن بیعت؛	
		۱۲. دور شدن از مسیر حق نتیجه شکستن بیعت؛	
		۱۳. لزوم پیروی بعد از بیعت با امام علیهم السلام؛	
		۱۴. بهره‌مندی از ایمان نتیجه وفاداری در بیعت با اهل بیت علیهم السلام؛	
		رشد و تعالی نتیجه وفاداری در بیعت با اهل بیت علیهم السلام	
		۱۵. شهادت پادشاه همراهی با اهل بیت علیهم السلام؛	
		۱۶. فدا کردن جان در مسیر حق؛	
		۱۷. همنشینی در عذاب الهی نتیجه سکوت در برابر عصیان فرمانروای ستمگر	
		۱۸. پایداری و بقاء آخرت	
		۱. طلب خیر و خوبی از خداوند؛	
		۲. طلب خوف در دنیا از خداوند؛	
		۳. گام نهادن در مسیر حق ولو به زیان باشد؛	
		۴. غلبه بر هوای نفس.	
		۱. ثبات قدم در مسیر حق؛	
		۲. دل‌سرد نشدن در مسیر حق؛	
		۳. هماهنگی نیت و رفتار در تبعیت از مسیر حق؛	
		۴. تلاش برای ایجاد وحدت و دوری از تفرقه و تلاش برای ایجاد انسجام گروه و نهاد.	
		کمک گرفتن از افراد آشنا و مسئولیت‌پذیر در حل مشکلات	
		۱. عمل به قرآن و وظیفه امام و رهبر جامعه؛	
		۲. برپایی عدل و قسط و وظیفه امام و رهبر جامعه؛	
		۳. اجرای حق و وظیفه امام و رهبر جامعه؛	
		۴. ذوب در اطاعت از فرامین الهی؛	
		۵. تمسک به کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم.	

خطبه‌ها

ردیف	کدهای باز	کدهای محوری	کد انتخابی
	۱. نکوهش دورویی و نفاق؛		
	۲. صفات ریشه‌ای منافقان؛		
۱	۳. برائت از منافقان؛	۱. معرفی نفاق و منافق؛	
	۴. پیشگویی عاقبت بد برای منافقان و دشمنان اولیای خدا؛	۲. دشمن‌شناسی.	آگاهی بخشی مستمر

		۵. نیرنگ دیرینه دشمنان؛	
		۶. عدالت محض الهی در انتظار دشمنان.	
		۱. عدم دل بستگی به دنیا؛	
		۲. فنا و ناپایداری دنیا؛	
		۳. غرور و شقاوت نتیجه دنیاخواهی؛	
		۴. دوستی یک طرفه با دنیا؛	
		۵. تأمل در سخنان حق؛	
		۶. ثبات قدم در مسیر حق؛	۲
		۷. حق طلبی در دنیا؛	
		۸. ایستادگی و نبرد با باطل؛	
		۹. غلبه نهایی با گروه حق؛	
		۱۰. شجاعت در برابر استیصال حق؛	
		۱۱. فرجام بد دشمنان حق؛	
		۱۲. ادامه مسیر حق.	
		۱. توکل بر خدا؛	
		۲. واگذاری نتیجه امور به خداوند؛	
		۳. خداوند قدرت محض جهان هستی؛	
		۴. مقدمات حکومت جهانی؛	۳
		۵. پذیرش ولایت الهی	
		۶. قرآن و سنت، فصل الخطاب امور؛	
		۷. نصرت الهی بر نیکوکاران.	
		۱. مرگ با عزت؛	
		۲. نه به زندگی با ذلت؛	
		۳. خداوند مبدأ و مقصد همه انسانها؛	۴
		۴. خداوند مبدأ و مقصد انسانها.	
		۱. چگونگی زندگی و مرگ شایسته؛	
		۲. غایت مندی	
		۱. عرفان کربلا	
گفتگوها			
		۱. صبر در ابتلائات؛	
		۲. صبر و پایداری در مصائب؛	
		۳. صبر در برابر مشیت الهی؛	
		۴. صبر در شنیدن سخنان حق؛	
		۵. تسلیم محض در برابر مقدرات الهی؛	۱
		۶. سنت امتحان و ابتلای الهی؛	
		۷. ریزش اهل ایمان در آزمایشات گوناگون؛	
		۸. طلب پیروزی بر ستمکاران از خداوند؛	
		۹. التزام عملی به اجرای فرامین الهی؛	
		۱۰. مذمت تکبر و سرکشی از فرمان الهی.	
		۱. رواج فساد نتیجه پذیرش حاکمیت شیطان؛	
		۲. تعدی از حدود الهی نتیجه پذیرش ولایت شیطان؛	
		۳. زندگی با ذلت؛	
		۴. ذلت هرگز؛	۲
		۵. عذابی سخت در انتظار دشمنان الهی؛	
		۶. دشمنی خداوند نتیجه دروغویی.	
		۱. آثار شرک؛	
		۲. تقبیح خواری و ذلت؛	
		۳. انداز دشمنی با خداوند.	
		۱. لزوم صبر در زندگی؛	
		۲. تقدیر از مقام و رضایت و تسلیم؛	
		۳. امتحان الهی؛	
		۴. نصرت طلبی از خداوند؛	
		۵. وجوب تبعیت از فرامین خداوند	
		۱. پایداری و رسیدن به مقام رضایت	
		۱. نکوهش خداستیزی	

		<ol style="list-style-type: none"> ۱. فدا کردن جان در راه حق؛ ۲. ایستادگی تا آخرین لحظه؛ ۳. نصرت و یاری اهل حق؛ ۴. سماع سخنان حق. 	۳
استقامت بر حق و حقیقت	<ol style="list-style-type: none"> ۱. مقاومت در راه حق؛ ۲. همراهی با حق و حقیقت. 		
		<ol style="list-style-type: none"> ۱. یاران باوفا؛ ۲. وفای به عهد و پیمان؛ ۳. رشد و تعالی انسان در گرو عهد و پیمان؛ ۴. حریت و آزادی؛ ۵. رعایت جوانمردی و غیرت در نبرد؛ ۶. خداوند مدافع مظلومان؛ ۷. خشنودی خداوند نتیجه تقوا و پرهیزگاری. 	۴
ستایش فضل و فاضل	<ol style="list-style-type: none"> ۱. ستایش وفاداری؛ ۲. صفات پسندیده مجاهدت؛ ۳. حب خداوند نسبت به مظلومین؛ ۴. تأثیرات تقوا. 		
		<ol style="list-style-type: none"> ۱. حقیقت مرگ؛ ۲. مرگ سعادت‌مندان؛ ۳. مرگ، انتقال به آخرت؛ ۴. خاندان نیکوی اهل بیت علیهم‌السلام؛ ۵. شایستگی اهل بیت علیهم‌السلام بر همه اقوام و ملل؛ ۶. الزام پیروی و تبعیت از امام معصوم علیهم‌السلام؛ ۷. الگوپذیری از امام معصوم علیهم‌السلام؛ ۸. خسارت و زیان نتیجه پیمان‌شکنی از عهد اهل بیت علیهم‌السلام؛ ۹. لبیک به دعوت اولیاء الهی؛ ۱۰. جسارت به اهل بیت علیهم‌السلام مقدمه بدی‌ها و زشتی‌ها؛ ۱۱. کشتن اهل بیت علیهم‌السلام مقدمه ناسازگاری دشمنان و وعده عذاب الهی؛ ۱۲. رعایت حدود و رفتار با اهل بیت علیهم‌السلام؛ ۱۳. تقبیح و مذمت جسارت به اهل بیت علیهم‌السلام. 	۵
اصول دین	<ol style="list-style-type: none"> ۱. معاد؛ ۲. تولی و تبری و نتایج آن. 		

نتیجه گیری

باید اذعان کرد که نهضت عاشورا بزرگ ترین و جامع ترین دانشگاه تربیتی است که قادر است بشریت را در تمام مراحل حیاتش در نیل به اهداف عالی انسانیت ارتقا بخشد با درک صحیح از مجموعه حرکات و سکنات حضرت اباعبدالله(ع) در قیام حسینی، انسانها می توانند به اسرار هستی نائل آمده و اهداف خویش را بر اساس اصول و مبانی آن پایه گذاری کنند. از نکات قابل توجه در این جهت آن است که نهضت کربلا برای هر انسان یا جامعه ای که خواهان رشد و شکوفایی است به یک اندازه پیام نداشته و هر کس تنها به مقدار ظرفیت وجودی اش می تواند با مرتبه یا مراتبی از آن آشنا گردد و از پیام های تربیتی آن در تکامل خویش بهره گیرد (۲۵).

به نظر می رسد پیچیدگی وجود آدمی و سطحی نگرینهای منبعت از اندیشه های غیرالهی، تربیت انسان را به بیراهه کشانده است، در حالی که در تربیت الهی هدف آموزش و هدایت آدمی به سوی فلاح و رستگاری است. (۲۶) از این رو نویسندگان مقاله به شیوه تحلیلی به بررسی تربیت دینی در سیره امام حسین (ع) پرداخته و به این نتایج دست یافته اند که نهضت عاشورا به عنوان یکی از برجسته ترین جلوه های سیره عملی امام حسین (ع) الگوی ارزشمندی در زمینه تربیت دینی است. هدایت و رشد انسانها در راستای تحقق حیات

تیبیه اهداف تربیتی دینی در واقعه عاشورا است که تحقق آنها زمینه ساز دستیابی به هدف غایی تربیت دینی یعنی قرب الهی خواهد بود. (۲۷) توکل، تسلیم و رضا در مفهوم پویا و سازنده و عبادت آگاهانه و عزت نفس که صلابت و اقتدار در برابر دشمنان را به همراه دارد از جمله آثار تربیت دینی تجلی یافته در سیره امام است که مبین نقش تربیت دینی در سازندگی درونی انسانهاست. از سوی دیگر توجه به تفاوت های فردی انسانها در روند تربیت، کل نگریت مثبت، عمل گرایی و احترام به حقوق دیگران از جمله اصول تربیت دینی در سیره امام حسین (ع) محسوب می شود

مهم ترین دستاوردهای پژوهش را می توان در قالب فهرست ذیل بیان نمود:

۱. طرح الگوی تربیتی امام حسین علیه السلام از گفتمان حسین در مقطع عاشورا
۲. ارائه نمای کلی از مبانی تربیتی عاشورا
۳. بررسی کلیه نامه های امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا و تحلیل محتوای آن ها؛
۴. بررسی کلیه خطبه های امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا و تحلیل محتوای آن ها؛
۵. بررسی کلیه گفتگوهای جمعی امام حسین علیه السلام در واقعه عاشورا و تحلیل محتوای آن ها؛

- Sadeq. and Baghi Nasrabadi, Ali. (1386). *Tarbiah Hosseini Publication of Zoram Hedayat; Affiliated to Imam Sadiq (A.S.) Research Institute of Islamic Sciences.*
14. Brown, Edward, (1933) *History of Iranian Literature*, translated by Bahram Moqdadi, Tehran: Marawid.
15. Cook, Michael, (1984) *Enjoining the Good and Prohibiting the Evil in Islamic Thought*, translated by Ahmad Namei, Mashhad: Astan Quds.
16. Alhakim (2016) *The goals of Imam Hussein's revolution*
17. Abboud and Al-Ghantousi (2011), *Thoughts and Attitudes of Humanism and Education in Imam Husayn's Torah and Works in the Reformation of Individual and Society*, Al-Iraqiyyah Society, Baghdad Society: Baghdad
18. Ghaemi Moghadam, Mohammad Reza (2017), *educational methods of reminder in the Holy Quran*, *Islamic Education Quarterly* 9 (2): 99.
19. Mahmoudi, Ahmed, (2018) *Researching the educational infrastructure of the Ashura uprising*, Master's thesis, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan.
20. Razvantallab Pashtiri, Ardeshir, (2013) *Researching the foundations and moral and educational teachings of the Ashura event*, Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran branch, Faculty of Literature and Humanities.
21. Shiransari, Ali (2014), *educational aspects of Ashura event*, master's thesis, comprehensive library of Islamic Sciences Center.
22. Strauss, Anselm; Corbin, Juliet (2007); *"Principles of Grounded Theory Qualitative Research Methodology: Procedures and Methods"*, translator: Beyuk Mohammadi, Tehran: Institute of Human Sciences and Cultural Studies, second edition.
23. Khanifar, Hossein and colleagues. (2011). *The basics of "fundamental*

۶. ارائه الگو تربیتی از کدهای نهایی به دست آمده از خطبه‌ها، نامه‌ها و گفتگوهای جمعی امام حسین علیه‌السلام؛

References

- The Holy Quran.
1. Danesh, Shukrullah, (2019) *Ashura Baathti again (Educational and moral analysis of Ashura)*, Qom: Banfam.
2. Dashti, Mohammad. (1379). *Translation of Nahj al-Balagheh of Hazrat Ali, peace be upon him*. Qom: Famous Publications.
3. Dilshad Tehrani, Mustafa. (1383). *Saturation in Islamic education*. Tehran: Darya Publications.
4. Rostamnejad, Mehdi. and Davoudi, Saeed. (1392). *Ashura, its origins, motives, events and consequences with revisions and additions*. Under the supervision of Grand Ayatollah Makarem Shirazi. Publications of Imam Ali bin Abi Talib peace be upon him.
5. Tabari, Abi Jafar Muhammad (1987 AH), *History of the Ummah and Al-Muluk*, Cairo: Al-Istiqama Press.
6. Bagheri, Khosrow. (1380). *What is religious education?* Tehran: Tarbiat Islamic Publications.
7. Sangri, Mohammadreza. (1392). *Sun mirrors; Two volumes*, Tehran, Bitan-e-Mallam Publications.
8. Javadi Amoli, Abdullah. (2018). *Kausar Karbala Qom: Prisoners*
9. Majlesi, Mohammad Bagher. (1369). *Bahar Al-Anwar Volume 44*. Tehran: Benafkeh al-Maktabeh al-Islamiya.
10. Motahari, Morteza. (1383). *Education in Islam*. Tehran: Sadra, 41st edition.
11. Hojjati, Mohammad Bagher. (1378). *Islam and education*. Tehran: Farhang Islamic Publishing House.
12. Esfandiari, Mohammad. (2018). *Ashuraology; A research about the goal of Imam Hussain (peace be upon him)*. Ni publication.
13. Maleki, Hassan. and Vesey, Gholamreza. and Hamidzadeh, Mohammad

transformation of the education system" based on the vision of Imam Khomeini (RA), the supreme leader of Ayatollah Khamenei and education experts. Qom: Noor al-Saqlain publishing house

24. Khanifar, Hossein. And Muslim, Nahid. (1396). Principles and basics of qualitative research methods, a new and applied approach. Volumes 1 and 2. Tehran: Negah Danesh Publications.

25. Haji Dehabadi, Mohammad Ali. (2014). An introduction to the Islamic education system. Qom: Nashr al-Mustafa (PBUH)

26. Bagheri, Khosrow. (1395). A new look at Islamic education. Two volumes, Tehran: Publications of Educational Research and Planning Organization

27. Alam Al-Hadi, Jamila. (2012). Basics of Islamic education and lesson planning based on Sadra's philosophy. Tehran: School Publications.